

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:13

om försörjningsberedskap på naturgasområdet (prop. 1984/85:172)

I betänkandet behandlas de förslag som regeringen – efter föredragning av statsrådet Birgitta Dahl – har förelagt riksdagen i proposition 1984/85:172. I betänkandet behandlas också motionerna 1984/85:3164 och 1984/85:3165 som väckts med anledning av propositionen. Näringsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna (bilaga).

Sammanfattning

I betänkandet föreslås en ny lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder föreskrivs storförbrukare och gasdistributörer. Beslut om vilka beredskapsåtgärder som de beredskapskyldiga skall vidta fattas årligen av tillsynsmyndigheten på grundval av regeringens föreskrifter om beredskapsskyldighetens omfattning.

Förslagen innebär att beredskapsfrågan får en provisorisk lösning i avvaktan på att man har färdigutvecklat tekniskt och ekonomiskt godtagbara metoder att lagra naturgas. För vissa gaskunder skjuts beredskapsåtgärderna tills vidare på framtiden beroende på att något provisorium som är tekniskt-ekonomiskt rimligt för närvarande inte står till buds.

Betänkandet är inte enhälligt när det gäller frågan om uttagande av beredskapsavgift av de gaskunder som nu undantas från beredskapsåtgärder (reservation m). I en annan reservation (c) föreslås ett uttalande av riksdagen om förbättringar av beredskapen på naturgasområdet genom inhemsk gasproduktion.

Propositionen

Regeringen har föreslagit riksdagen att
dels anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol,

dels godkänna de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat för försörjningsberedskap på naturgasområdet.

Lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till

Lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet

Inledande bestämmelser

1 § För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

3 § Skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på förbrukningen eller försäljningen under det närmast förgående kalenderåret (*basåret*).

4 § Beredskapsåtgärder på grund av förbrukning vid en anläggning skall vidtas av den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att skyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Beredskapsåtgärdernas omfattning

5 § Skyldig att vidta beredskapsåtgärder (beredskapsskyldig) för ett lagringsår är den som

1. under basåret vid en anläggning för energiändamål förbrukat

a) minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller

b) naturgas jämte kol, eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 miljoner kubikmeter naturgas, varvid 1 kubikmeter olja eller 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas.

2. under basåret till förbrukare sålt naturgas för energiändamål,

3. är skyldig att hålla fastighet anordnad på visst sätt på grund av åläggande enligt 9 § andra stycket.

6 § Förbrukare av naturgas som avses i 5 § 1 skall hålla beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle för naturgas samt ha sådan utrustning tillgänglig som behövs för att ersättningsbränslet skall kunna användas vid anläggningen.

7 § Storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle som skall hållas enligt 6 § bestäms för varje lagringsår på grundval av den mängd naturgas som har förbrukats under basåret. För varje lagringskyldig beräknas den mängd ersättningsbränsle (*basmängden*) som motsvarar den förbrukade mängden naturgas.

8 § Säljare av naturgas som avses i 5 § 2 skall vidta beredskapsåtgärder som gör det möjligt att, om tillförseln av naturgas avbryts eller försvåras, värma upp bostadsområden som annars uppvärms med naturgas.

Vilka åtgärder som skall vidtas bestäms med utgångspunkt i uppvärmningsbehovet för de fastigheter inom distributionsområdet som vid basårets utgång uppvärms med naturgas.

9 § För varje säljares distributionsområde skall finnas en beredskapsplan, varav framgår hur beredskapsbehovet av möjlighet till alternativ uppvärmning för berörda fastigheter skall tillgodoses.

Fastighetsinnehavare får åläggas att hålla sina fastigheter så anordnade att den alternativa uppvärmning som förutsätts i planen kan komma till stånd.

10 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager för förbrukare som avses i 6 § bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

Beredskapslager

11 § Skyldighet enligt 6 § att lagra ersättningsbränsle skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Beredskapslager av ersättningsbränsle skall hållas inom landet i anläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

12 § Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder på grund av 8 § skall fullgöras på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Fastställande av beredskapsskyldighet

14 § Tillsynsmyndigheten skall för varje lagringsår

1. för var och en som är beredskapsskyldig enligt 5 § 1 fastställa storleken av beredskapslagret och den utrustning som skall hållas enligt 6 §,
2. fastställa beredskapsplan för varje säljares distributionsområde.

I beredskapsplanen skall anges vilka åtgärder säljaren skall vidta enligt 8 § och vilka särskilda åligganden som skall åvila fastighetsinnehavare enligt 9 § andra stycket. Om säljaren åläggs att hålla visst beredskapslager, skall storleken på detta fastställas.

15 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 14 § skall den som är beredskapsskyldig enligt 5 § 1 eller 2 före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin förbrukning eller försäljning av naturgas under basåret. Därvid skall även lämnas de uppgifter som behövs för fastställandet av beredskapsplan.

Varje säljare skall ge in ett förslag till beredskapsplan för sitt område.

16 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 14 §.

Ett sådant beslut får ändras om kontroll hos den beredskapsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Lagring ombesörjd av annan

17 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att någon som är skyldig att lagra ersättningsbränsle uppdrar åt annan att helt eller delvis ombesörja lagring för hans del.

Befrielse från lagringsskyldighet

18 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från skyldighet att hålla beredskapslager i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan. Om det föreligger synnerliga skäl, får också befrielse medges från annan skyldighet som ålagts en beredskapsskyldig enligt 14 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Beredskapslagrens ianspråktagande

19 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

20 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för konkursens slutförande.

Lagringsavgift

21 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan medgivande enligt 17 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring av ersättningsbränsle eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

22 § Regeringen bestämmer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

23 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utskökningsbalken.

Tillsyn

24 § Den som är beredskapsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

25 § Den som har förbrukat naturgas skall, även i annat fall än som avses i 24 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om förbrukning, lager, utrustning och anordningar som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

26 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, utrustning och anordningar, vilka hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den uppgiftsskyldige att lämna tillträde till utrymmen för lager, utrustning och anordningar samt till kontorslokaler.

27 § Underlåter en beredskapsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iaktta villkor som avses i 18 §,

3. lämna deklaration eller förslag till beredskapsplan enligt 15 § eller

4. hålla utrustning och anordningar på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 24 eller 25 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 26 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

28 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

29 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att på annat sätt än som anges i 21 § iaktta vad som åligger honom genom beslut enligt 14 §,

2. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 15, 24 eller 25 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

3. underlåter att lämna tillträde till lager, utrustning, anordningar eller kontorslokaler enligt 26 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 27 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

30 § Brott som avses i 29 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

31 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

32 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.;

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

skadestånd, som grundas på lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp, för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbördslagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförelse av varor;

¹ Senaste lydelse 1984: 1086.

Nuvarande lydelse

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol;

Föreslagen lydelse

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol *eller lagen (1985:000) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;*

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7. §

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja,

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja eller

d) kol jämte naturgas, motsvarande sammanlagt 8 000 ton kol, varvid 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas, eller eldningsolja eller dieselbrännolja jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja, varvid 1 kubikmeter olja skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

Nuvarande lydelse

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

Föreslagen lydelse

b) under basåret sålt eller förbrukat inom landet framställda produkter som avses i a.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Bakgrund

År 1982 fattade riksdagen (prop. 1981/82:102, FöU 18, rskr. 374) ett principbeslut om beredskapslagring på naturgasområdet. Beslutet innebar att beredskapen endast skulle avse krig och avspärning. Huvuddelen av naturgasen avsågs inom ramen för det s. k. Sydgasprojektet (prop. 1979/80:170, NU 70, rskr. 410) tillföras från källor i Nordsjön. Eftersom risken för fredskriser inom detta område bedömdes som ringa ansågs det inte vara nödvändigt med en beredskap för fredskriser. Med hänsyn till att naturgas i huvudsak ersätter eldningsolja, stadsgas och gasol borde, ansågs det, samma försörjningsberedskap inför krigs- och avspärningssituationer eftersträvas för naturgas som för dessa bränslen. Enligt de år 1982 redovisade principerna skulle distributörer och storförbrukare av naturgas vara skyldiga att fr. o. m. år 1986 hålla beredskapslager av naturgas eller av ersättningsbränsle härför motsvarande 40 % av den volym som sålts eller förbrukats under närmast föregående år. Det ingick mot denna bakgrund i förutsättningarna för Sydgasprojektet att ett särskilt beredskapslager av propan (en form av gasol) skulle uppföras.

I proposition 1983/84:47 (NU 10, rskr. 125) om vissa naturgasfrågor, som innebar en viss omprövning av Sydgasprojektet, anmälde föredragande statsrådet att den tänkta lösningen av beredskapen i fråga om naturgas skulle bli komplicerad och alltför kostsam. För att trots de redovisade problemen kunna uppnå en försörjningsberedskap inom området var det enligt föredragande statsrådet nödvändigt att tillgripa provisoriska lösningar.

Utredningen (H 1982:04) för prövning av det löpande oljelagringsprogrammet gavs i uppdrag att lämna förslag till hur försörjningsberedskapen för naturgasanvändarna tills vidare borde tillgodoses. Resultatet av utredningens arbete har redovisats i betänkandet (Ds I 1984:13) Energiberedskap för kristid. Sammanfattningar av utredningsförslaget och remissyttrandena över detta finns i en bilaga till propositionen.

På grundval av utredningens förslag läggs i propositionen fram förslag till en provisorisk lösning av ifrågavarande beredskapsfråga.

Föredragande statsrådet

Statsrådet Birgitta Dahl behandlar – efter att ha anfört allmänna synpunkter på förslagen i propositionen – riktlinjerna för en försörjningsberedskap

på naturgasområdet (s. 11–16). Hon kommenterar vidare det förslag till lag i ämnet som genom propositionen (s. 2–5, 16–30) föreläggs riksdagen. Lagförslagets regler stämmer, anför hon, i stor utsträckning överens med den lag (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol som riksdagen antog i slutet av år 1984 (prop. 1984/85:53, FöU 6, rskr. 94). Hon uppger vidare att den nya lagen föranleder vissa detaljändringar i nyssnämnda lag om beredskapslagring av olja och kol och i kommunalskattelagen (1928:370), vilka också föreläggs riksdagen för antagande (s. 6–9, 30–32).

Motioner

1984/85:3164 av Ivar Franzén (c) och Börje Hörnlund (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande åtgärder i syfte att förbättra försörjningsberedskapen genom en inhemsk gasproduktion.

1984/85:3165 av Per Richard Molén (m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen kompletterar lagen om försörjningsberedskap med en skyldighet för Sydgas AB att utta en beredskapslageravgift av konsumenter som förbrukar högst 5 miljoner m³ naturgas och att detta belopp ställs till ÖEF:s förfogande att användas för framtagning av lagringsutrymmen för naturgas.

Utskottet

De förslag rörande försörjningsberedskap på naturgasområdet som läggs fram i propositionen föranleds av att kommersiell distribution av naturgas avses komma i gång sommaren 1985 i västra Skåne inom ramen för det s. k. Sydgasprojektet. Förslagen innebär – som framgår av det föregående – en provisorisk lösning för den närmaste framtiden. Beredskapsåtgärder vidtas för förbrukare av mer än 5 miljoner m³/år inom industrin och för förbrukare som i huvudsak använder naturgasen för bostadsuppvärmning. Ansvariga för beredskapsåtgärderna är storförbrukarna för egen del och i övrigt distributörerna.

Storförbrukarna inom industrin beräknas använda 40 % av naturgasen. För de flesta av dem bedöms lagring av olja sammankopplat med ett vidmakthållande av utrustning för oljeanvändning vara den lämpligaste korttidslösningen. Beträffande vissa av dessa förbrukare kan också inlagring av gasol i oljeföretagens anläggningar bli aktuell.

De förbrukare som väsentligen använder naturgasen för anläggningar som värmer upp bostadsområden väntas ta ca 20 % av naturgasen i anspråk. För dessa beräknas beredskapsfrågan tills vidare lösas genom oljelagring och lagring av elutrustning genom gasdistributörens försorg.

Återstående 40 % av naturgasen används – huvudsakligen inom småindustrin – för processändamål och ugnar. Beredskapsåtgärder för dessa använ-

dare föreslås anstå till dess att det finns tekniska och ekonomiska lösningar som är bättre än de hittills övervägda.

För närvarande finns, framhåller föredragande statsrådet, inte tillräckligt beslutsunderlag för ett definitivt ställningstagande till en permanent lösning av försörjningsberedskapen på naturgasområdet. Enligt statsrådet Dahl måste en sådan lösning tas fram så snart som möjligt. Därvid måste ansvaret för det tekniska utvecklingsarbetet i första hand vila på berörda gasintressenter. Hon avser återkomma till denna fråga och dess vidare behandling.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 1986. Skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder avses gälla fr. o. m. lagringsåret 1986/87.

Även om förslagen har provisorisk karaktär är riktlinjerna och lagen generellt utformade. De kan således, framhålls det i propositionen, tillämpas om det blir aktuellt att utvidga gasdistributionen utöver vad som redan beslutats innan en permanent lösning av beredskapsfrågan föreligger.

Den provisoriska lösning som föreslås får till följd att förbrukare av mindre än 5 miljoner m³ naturgas per år – för vilka det enligt lagförslaget inte föreskrivs skyldighet att vidta beredskapsåtgärder – inte blir belastade med några beredskapskostnader. Detta förhållande medför enligt motion 3165 (m) bristande konkurrensneutralitet mellan t. ex. mindre konsumenter av olja (upp till 5 000 m³) och här berörda konsumenter av naturgas. Dessa oljekonsumenter har, framhåller motionären – även om de inte är lagrings-skyldiga – oljeleverantörernas lagringskostnader, beräknade till 150–180 kr. per m³, inräknade i sina inköpspriser. Motionären anser att Sydgas AB bör som gasdistributör åläggas att för förbrukare av högst 5 miljoner m³ naturgas i försäljningspriset inkludera en lagringsavgift motsvarande den kostnad per m³ som storkonsumenter har för sin lagringsskyldighet. Summan av dessa avgifter bör enligt motionen ställas till vederbörande myndighets förfogande att användas för framtagning av lagringsutrymmen för naturgas.

Näringsutskottet tar i sitt yttrande fasta på att föredragande statsrådet i propositionen har framhållit att den provisoriska lösning som förordas får till följd att kostnaderna för beredskapen till viss del inte slår igenom förrän senare. I yttrandet citeras också hennes uttalande att detta inte får medföra att vissa gasförbrukare på grund därav befrias från beredskapskostnader liksom hennes redogörelser för det arbete med denna fråga som för närvarande pågår i departementet.

Mot denna bakgrund anför näringsutskottet bl. a.:

– – – Lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet avses träda i kraft den 1 januari 1986. Det kan förutsättas att regeringen dessförinnan åstadkommer en lämplig ordning – genom en särskild avgift eller på annat sätt – för den kostnadsutjämning som blir erforderlig. De naturgaskonsumenter som tills vidare undantas från krav på beredskapsåtgärder kan av föredragande statsrådets uttalande – som riksdagen uttryckligen bör ställa sig bakom – redan nu sluta sig till att undantaget inte ger dem anledning att räkna med fördelaktigare kostnader för naturgas än vad de lagringsskyldiga storkonsumenterna får betala. Riksdagen har, menar näringsutskottet, mot

här angiven bakgrund inte skäl att nu ge regeringen någon anvisning om vilken metod som bör användas för att åstadkomma lämpliga relationer mellan naturgaspriserna för olika förbrukarkategorier. Näringsutskottet avstyrker alltså motion 1984/85:3165 (m).

Försvarsutskottet anser liksom näringsutskottet att det är angeläget att kostnaderna utjämnas mellan de naturgaskonsumenter som tills vidare undantas från krav på beredskapsåtgärder och övriga förbrukare av naturgas. Av föredragande statsrådets uttalande framgår att i regeringskansliet övervägs åtgärder i syfte att åstadkomma en sådan utjämning. Som resultat av detta arbete kan ett regeringsförslag i frågan väntas föreläggas riksdagen innan den nu behandlade lagstiftningen träder i kraft. *Försvarsutskottet* anser i likhet med näringsutskottet att riksdagen inte bör ge regeringen någon anvisning om vilken metod som bör användas för att åstadkomma lämpliga relationer mellan naturgaspriserna för olika förbrukarkategorier. Motion 3165 (m) bör avslås.

I motion 3164 (c) förklarar sig motionärerna till nöds kunna acceptera den lösning som föreslås i propositionen. De anser det dock vara önskvärt att åtgärder vidtas i syfte att förbättra försörjningsberedskapen genom en inhemsk gasproduktion. Motionärerna förespråkar dels utvinning av metangas ur torvmossor genom den s. k. vyrmetanmetoden, dels gasproduktion genom metanjäsning av organiskt avfall från jordbruket. Samtidigt med att arbetet på att utveckla metoder för beredskapslagring av naturgas fortsätter borde enligt deras mening satsas på att åstadkomma en mera omfattande inhemsk produktion.

Näringsutskottet har vid behandlingen av motion 3164 av motionärerna upplysts om att deras tanke att lagringsskyldighet enligt den nu föreslagna lagen skulle kunna fullgöras genom att erforderlig mängd organiskt material finns lagrad i anslutning till en lämpligt placerad anläggning för metanjäsning. Näringsutskottet pekar i sitt yttrande på att det enligt förslaget till lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet ankommer på de lagringsskyldiga att själva bestämma vilket slag av ersättningsbränsle med därtill hörande utrustning som de vill satsa på. Om en fortsatt utveckling av vyrmetanmetoden leder till att denna kommer att användas i större skala kan metoden enligt näringsutskottets uppfattning väntas tilldra sig uppmärksamhet bland de lagringsskyldiga. Motsvarande gäller, framhåller näringsutskottet, i fråga om metanjäsning av organiskt material. Frågan om åtgärder för att främja utvecklingen av de nu nämnda metoderna för gasframställning bör enligt näringsutskottets mening även framgent prövas i ett allmänt energipolitiskt sammanhang. Utskottet betonar att vyrmetanmetoden ännu befinner sig på försöksstadiet. Näringsutskottet finner mot här angiven bakgrund att det inte finns skäl för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som föreslås i motion 1984/85:3164 (c).

Försvarsutskottet ser det från beredskapssynpunkt önskvärt med en inhemsk gasproduktion. Frågan om åtgärder för att främja utvecklingen av

en sådan gasframställning bör dock, som näringsutskottet framhåller, prövas i ett allmänt energipolitiskt sammanhang. Motion 3164 bör avslås av riksdagen.

I de delar som utskottet inte kommenterat har utskottet inte något att invända mot de riktlinjer för försörjningsberedskap på naturgasområdet som riksdagen föreslagits godkänna. Det gäller också lagförslagen. Dessa är utformade i linje med den lag som riksdagen nyligen antagit rörande beredskapslagring av olja och kol (prop. 1984/85:53, FöU 6, rskr. 14). Det förhållandet att de föreslagna åtgärderna är av provisorisk karaktär innebär självklart vissa olägenheter. Det är emellertid angeläget att det finns en försörjningsberedskap på naturgasområdet redan när denna energiform börjar introduceras i vårt land. Förslagen i propositionen är under rådande förutsättning en rimlig första lösning på denna beredskapsfråga.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen antar vid proposition fogat förslag till lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet.
2. att riksdagen antar vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).
3. att riksdagen antar vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.
4. att riksdagen avslår motion 1984/85:3165 om kompletterande bestämmelser rörande beredskapsavgifter för vissa konsumenter av naturgas.
5. att riksdagen avslår motion 1984/85:3164 om förbättringar av försörjningsberedskapen på naturgasområdet genom inhemsk gasproduktion.
6. att riksdagen godkänner de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat för försörjningsberedskap på naturgasområdet.

Stockholm den 21 maj 1985

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Mats Olsson (s), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Ingvar Björk (s), Iréne Vestlund (s) och Anders Svärd (c).

Reservationer

1 Kostnadsutjämning mellan olika förbrukare av naturgas

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 12 börjar "Försvarsutskottet anser" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet vill i likhet med vad som framförs i en avvikande mening (avvikande mening 1) till näringsutskottets yttrande starkt understryka risken för att regeringens förslag medför en prissättning på naturgas som inte är konkurrensneutral. Av föredragande statsrådets uttalande framgår visserligen att man i regeringskansliet överväger åtgärder för att åstadkomma en kostnadsutjämning mellan naturgaskonsumenter som tills vidare undantas från krav på beredskapsåtgärder och övriga förbrukare av naturgas. Dessa uttalanden är emellertid enligt utskottets mening så vaga att riksdagen bör begära att regeringen i enlighet med vad som föreslås i motion 1984/85:3165 snarast lägger fram förslag till kompletterande bestämmelser som föreskriver skyldighet för konsumenter som förbrukar högst 5 miljoner m³ naturgas att erlägga beredskapsavgift. Ett sådant uttalande skulle i god tid ge de naturgaskonsumenter som enligt föreliggande förslag inte åläggs vidta beredskapsåtgärder säker kännedom om vilka kostnader de har att räkna med vid utnyttjande av denna energikälla. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets yrkande i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:3165 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om kompletterande bestämmelser rörande beredskapsavgift för vissa konsumenter av naturgas.

2 Inhemsk gasproduktion

Gunnar Björk i Gävle (c) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 12 börjar "Försvarsutskottet ser" och på s. 13 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser i likhet med vad som anförs i en avvikande mening (avvikande mening 2) till näringsutskottets yttrande att möjligheterna att förbättra försörjningsberedskapen på naturgasområdet genom inhemsk produktion bör bli föremål för ingående uppmärksamhet. En beredskap för produktion av gas genom den s. k. vyrmetanmetoden – liksom metoder att framställa gas genom metanjäsning av organiskt material, t. ex. jordbruksavfall – kan vara av stor betydelse i detta sammanhang. Vad utskottet nu anfört om förbättringar av beredskapen på naturgasområdet genom inhemsk gasproduktion bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:3164 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om förbättringar av beredskapen på naturgasområdet genom inhemsk gasproduktion.

Näringsutskottets yttrande

1984/85:11 y

om försörjningsberedskap på naturgasområdet (prop. 1984/85:172)

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:172 om försörjningsberedskap på naturgasområdet jämte motioner, dvs. motionerna 1984/85:3164 av Ivar Franzén (c) och Börje Hörnlund (c) och 1984/85:3165 av Per-Richard Molén (m).

Näringsutskottet tar i sitt yttrande upp de frågor som behandlas i motionerna. I den mån propositionen inte berörs i detta sammanhang föranleder den inga kommentarer från näringsutskottets sida.

Beredskapskostnadernas genomslag i kostnaderna för naturgaskonsumtion

Regeringens förslag innebär att frågan om beredskapslagring av naturgas löses provisoriskt. Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder åläggs dels storförbrukare av naturgas, dels de distributörer som säljer naturgas till övriga förbrukare. Som storförbrukare räknas den som under det basår som föregår lagringsåret har förbrukat minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller en däremot svarande kombination av naturgas samt olja eller kol. För distributörernas del begränsas kravet på beredskapsåtgärder till att avse naturgas som används för uppvärmning av bostäder.

Storförbrukarna, dvs. huvudsakligen större industriföretag, väntas komma att svara för ca 40 % av naturgaskonsumtionen inom det område där naturgas nu introduceras. Uppvärmningskundernas andel beräknas bli ca 20 %. Återstående ca 40 % kommer i huvudsak att gå till småindustrin. Denna blir enligt de ovan antydda reglerna tills vidare undantagen från kravet på beredskapsåtgärder. Anledningen härtill är följande. De ifrågakvarande företagen använder i allmänhet naturgasen i processer där den svårligen kan ersättas med olja. Den beredskapsåtgärd som står till buds, en central lagring av gasol, har avvisats som alltför komplicerad och dyrbar. Det pågår arbete på att finna andra lösningar av beredskapslagringsfrågan för dessa företags del.

I detta sammanhang anför föredragande statsrådet (s. 15):

Den provisoriska lösning som jag nu förordar får till följd att kostnaderna för beredskapen till viss del inte slår igenom förrän senare. Detta får inte medföra att vissa gasförbrukare på grund härav befrias från beredskapskostnader. Hur denna fråga skall lösas bör övervägas under frågans fortsatta beredning i departementet. I detta sammanhang bör beaktas den nuvarande prissättningen, möjligheten att införa en särskild avgift m. m.

I motion 1984/85:3165 (m) anförts att de provisoriska bestämmelserna om beredskapsåtgärder, med skillnad mellan industriföretag som är storkonsumenter och övriga industriföretag, medför bristande konkurrensneutralitet på bränslemarknaden. Naturgasen blir föremål för en förtäckt subventionering. Motionären anser att Sydgas AB, vars gasleveranser det nu är fråga om, borde åläggas skyldighet att ta ut en beredskapslagringsavgift av de kunder som inte är storkonsumenter. Avgiftsmedlen skulle disponeras av överstyrelsen för ekonomiskt försvar för investeringar i lagringsutrymmen för naturgas. Enligt yrkandet i motionen bör riksdagen hos regeringen begära förslag till kompletterande lagbestämmelser av nu angiven innebörd.

Näringsutskottet tar fasta på föredragande statsrådets nyss citerade uttalande, varav framgår att regeringen kommer att sörja för att den nu föreslagna provisoriska lösningen inte får till följd att vissa naturgasförbrukare befrias från beredskapskostnader. Lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet avses träda i kraft den 1 januari 1986. Det kan förutsättas att regeringen dessförinnan åstadkommer en lämplig ordning – genom en särskild avgift eller på annat sätt – för den kostnadsutjämning som blir erforderlig. De naturgaskonsumenter som tills vidare undantas från krav på beredskapsåtgärder kan av föredragande statsrådets uttalande – som riksdagen uttryckligen bör ställa sig bakom – redan nu sluta sig till att undantaget inte ger dem anledning att räkna med fördelaktigare kostnader för naturgas än vad de lagringsskyldiga storkonsumenterna får betala. Riksdagen har, menar näringsutskottet, mot här angiven bakgrund inte skäl att nu ge regeringen någon anvisning om vilken metod som bör användas för att åstadkomma lämpliga relationer mellan naturgaspriserna för olika förbrukarkategorier. Näringsutskottet avstyrker alltså motion 1984/85:3165 (m).

Metangas som ersättning för naturgas

Den bästa försörjningsberedskapen på naturgasområdet skapas genom insatser för att få till stånd en inhemsk gasproduktion, anförts det i motion 1984/85:3164 (c). Motionärerna förespråkar dels utvinning av metangas ur torvmossor genom den s. k. vymetanmetoden, dels gasproduktion genom metanjäsning av organiskt avfall från jordbruket. Samtidigt med att arbetet på att utveckla metoder för beredskapslagring av naturgas fortsätter borde, menar de, satsningar göras på att åstadkomma en mera omfattande inhemsk gasproduktion. Motionärerna föreslår att riksdagen skall rikta ett uttalande av denna innebörd till regeringen.

Det är givet att gas som utvinns genom någon av de metoder som motionärerna berör kan lagras som ersättning för naturgas. Vid näringsutskottets behandling av motion 1984/85:3164 (c) har emellertid från motionärernas sida upplysts om att deras tanke snarare är att lagringsskyldighet enligt den nu föreslagna lagen skulle kunna fullgöras genom att en anläggning som möjliggör omedelbar utvinning av erforderlig mängd metangas finns installe-

rad vid en lämpligt belägen mosse eller genom att erforderlig mängd organiskt material finns lagrad i anslutning till en lämpligt placerad anläggning för metanjäsning. Med en generös tolkning skulle, finner näringsutskottet, en åtgärd enligt något av dessa alternativ kunna anses svara mot de krav i fråga om beredskapslagring som anges i 6 § lagförslaget.

Det ankommer på dem som skall fullgöra lagringsskyldighet enligt den föreslagna lagen att själva bestämma vilket slag av ersättningsbränsle med därtill hörande utrustning som de vill satsa på. Om en fortsatt utveckling av vyrmetanmetoden leder till att denna kommer att användas i större skala kan metoden väntas tilldra sig uppmärksamhet bland de lagringsskyldiga; motsvarande gäller i fråga om metanjäsning av organiskt material. Frågan om åtgärder för att främja utvecklingen av de nu nämnda metoderna för gasframställning bör enligt näringsutskottets mening även framgent prövas i ett allmänt energipolitiskt sammanhang. Utskottet vill betona att vyrmetanmetoden ännu befinner sig på försöksstadiet.

Näringsutskottet finner mot här angiven bakgrund att det inte finns skäl för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som föreslås i motion 1984/85:3164 (c).

Stockholm den 14 maj 1985

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Lars Andersson (s), Hugo Bergdahl (fp) och Oswald Söderqvist (vpk).

Avvikande meningar

1. Beredskapskostnadernas genomslag i kostnaderna för naturgaskonsumtion

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per Westerberg och Per-Richard Molén (alla m) anser att yttrandet under rubriken Beredskapskostnadernas genomslag i kostnaderna för naturgaskonsumtion bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag --- (=utskottet) --- angiven innebörd.

Näringsutskottet vill starkt understryka de risker för en icke konkurrensneutral prissättning på naturgas som de av regeringen föreslagna bestämmelserna medför. Föredragande statsrådets vaga uttalande om fortsatta överväganden i denna fråga kan inte godtas som skäl för att riksdagen skulle avstå från att nu uttryckligen kräva en ordning som undanröjer dessa risker.

Riksdagen bör följaktligen begära att regeringen med det snaraste framlägger förslag till kompletterande bestämmelser i lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet av den innebörd som anges i motion 1984/85:3165 (m).

2. Metangas som ersättning för naturgas

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser att yttrandet under rubriken Metangas som ersättning för naturgas bort ha följande lydelse:

Den bästa --- (=utskottet) --- 6 § lagförslaget.

Introduktionen av naturgas i Sverige och det därmed sammanhängande kravet på beredskapsåtgärder medför att vyrmetanmetoden – liksom metoden att framställa gas genom metanjäsning av organiskt material, t. ex. jordbruksavfall – tilldrar sig ett kraftigt ökat intresse. De svårigheter att ersätta naturgas i industriella processer som näringsutskottet har berört i det föregående skulle kunna bemästras genom en omfattande framställning av metangas. En beredskap för en sådan produktion kan vara ett alternativ till beredskapslagring av naturgas eller andra bränslen.

Vad här sagts talar för att möjligheterna att förbättra försörjningsberedskapen på naturgasområdet genom inhemsk gasproduktion bör bli föremål för ingående uppmärksamhet. Riksdagen bör i enlighet med vad som yrkas i motion 1984/85:3164 (c) göra ett uttalande till regeringen av nu angiven innebörd.

